BARNAVERNDARSTOFA

Tölulegar upplýsingar frá barnaverndarnefndum 2020

Birt í janúar 2022

Efnisyfirlit

Yfirlit yfir töflur III
Yfirlit yfir myndir III

INNGANGUR **4**

1 YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL **6**

1.1 FJÖLDI BARNAVERNDARMÁLA 6
1.2 FJÖLDI BARNAVERNDARNEFNDA OG STARFSFÓLKS EFTIR ÍBÚAFJÖLDA Í UMDÆMUM 7
1.3 FJÖLDI BARNAVERNDARMÁLA EFTIR LANDSHLUTUM OG STÆRÐ UMDÆMA BARNAVERNDARNEFNDA 8
1.4 ALDUR OG KYN BARNA SEM NEFNDIRNAR HÖFÐU TIL MEÐFERÐAR 9
1.5 HEIMILISAÐSTÆÐUR BARNA 10
1.6 ERLENDUR UPPRUNI BARNA 10

2 TILKYNNINGAR TIL BARNAVERNDARNEFNDA **11**

2.1 FJÖLDI TILKYNNINGA 11
2.2 HVER TILKYNNIR TIL BARNAVERNDARNEFNDA? 11
2.3 TILKYNNINGAR SEM BÁRUST Í GEGNUM NEYÐARLÍNUNA 112 12
2.4 ÁSTÆÐUR TILKYNNINGA 13
2.5 FJÖLDI TILKYNNENDA SEM ÓSKA EFTIR NAFNLEYND 14
2.6 FJÖLDI TIKYNNINGA, FJÖLDI BARNA SEM TILKYNNT VAR UM OG KÖNNUN MÁLS 15
2.7 FJÖLDI BARNA SEM TILKYNNT VAR UM OG HLUTFALL BARNA ÞAR SEM ÁKVEÐIÐ VAR AÐ HEFJA KÖNNUN Í KJÖLFAR TILKYNNINGAR EFTIR LANDSHLUTUM 16
2.8 NIÐURSTAÐA KÖNNUNAR 17

3 ÚRRÆÐI BARNAVERNDARNEFNDA **18**

3.1 SKRIFLEGAR ÁÆTLANIR 18
3.2 STUÐNINGSÚRRÆÐI BARNAVERNDARNEFNDA ÁN TÖKU BARNS AF HEIMILI 18
3.3 FJÖLDI BARNA SEM RÁÐSTAFAÐ VAR UTAN HEIMILIS 19
3.4 BÖRN SEM FÓRU Í FÓSTUR SAMKVÆMT ÁRSSKÝRSLUM BARNAVERNDARNEFNDA 20

4 ÚRSKURÐIR OG AÐRAR ÁKVARÐANIR BARNAVERNDARNEFNDA **21**

4.1 FORSJÁRSVIPTINGAR 21
4.2 UMSAGNIR VEGNA ÆTTLEIÐINGAR 22

VIÐAUKI **23**

YFIRLIT BARNAVERNDARNEFNDA 2020 23

Yfirlit yfir töflur

TAFLA 1-1 YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL 6
TAFLA 1-2 FJÖLDI BARNAVERNDARNEFNDA OG STARFSFÓLKS EFTIR ÍBÚAFJÖLDA Í UMDÆMUM[1] 7
TAFLA 1-3 FJÖLDI BARNAVERNDARMÁLA[1] EFTIR STÆRÐ UMDÆMA BARNAVERNDARNEFNDA 8
TAFLA 1-4 ALDUR[1] OG KYN BARNA SEM NEFNDIRNAR HÖFÐU TIL MEÐFERÐAR 9
TAFLA 1-5 HEIMILISAÐSTÆÐUR BARNA[1] 10
TAFLA 1-6 HLUTFALL BARNA AF ERLENDUM UPPRUNA 10
TAFLA 2-1 FJÖLDI TILKYNNINGA 11
TAFLA 2-2 TILKYNNINGAR[1] TIL BARNAVERNDARNEFNDA 12
TAFLA 2-3 TILKYNNINGAR SEM BÁRUST Í GEGNUM NEYÐARLÍNUNA 112 12
TAFLA 2-4 ÁSTÆÐUR TILKYNNINGA[1] 13
TAFLA 2-6 FJÖLDI TILKYNNENDA SEM ÓSKA EFTIR NAFNLEYND 14
TAFLA 2-7 YFIRLIT YFIR TILKYNNINGAR, FJÖLDA BARNA OG KANNANIR[1] 15
TAFLA 2-8 FJÖLDI BARNA SEM TILKYNNT VAR UM OG HLUTFALL BARNA ÞAR SEM ÁKVEÐIÐ VAR AÐ HEFJA KÖNNUN Í KJÖLFAR TILKYNNINGAR EFTIR LANDSHLUTUM 16
TAFLA 2-9 NIÐURSTAÐA KÖNNUNAR 17
TAFLA 2-10 FJÖLDI BARNA SEM RÆTT VAR VIÐ Í KÖNNUN MÁLS 17
TAFLA 3-1 SKRIFLEGAR ÁÆTLANIR 18
TAFLA 3-2 STUÐNINGSÚRRÆÐI BARNAVERNDARNEFNDA ÁN TÖKU BARNS AF HEIMILI[1] 18
TAFLA 3-3 FJÖLDI BARNA SEM RÁÐSTAFAÐ VAR UTAN HEIMILIS 19
TAFLA 3-4 BÖRN SEM FÓRU Í FÓSTUR SAMKVÆMT ÁRSSKÝRSLUM BARNAVERNDARNEFNDA[1] 20
TAFLA 4-1 FJÖLDI BARNA ÞAR SEM BARNAVERNDARNEFND EÐA DÓMSTÓLAR ÚRSKURÐUÐU OG ÝMSAR ÁKVARÐANIR BARNAVERNDARNEFNDA 21
TAFLA 4-2 KRÖFUR FYRIR DÓMI UM SVIPTINGU FORSJÁR 21
TAFLA 4-3 UMSAGNIR VEGNA ÆTTLEIÐINGAR[1] 22
TAFLA 0-1 BARNAVERNDARNEFNDIR Á ÍSLANDI ÁRIÐ 2020 24

Yfirlit yfir myndir

MYND 1-1 YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL – FJÖLDI ELDRI OG NÝRRA MÁLA 6
MYND 1-2 ALDURSDREIFING BARNA SEM NEFNDIRNAR HÖFÐU TIL MEÐFERÐAR Á ÁRUNUM 2016–2020 Í PRÓSENTUM 9
MYND 2-1 FJÖLDI TILKYNNINGA 11
MYND 2-2 HLUTFALL TILKYNNENDA OPINBERIR AÐILAR EÐA AÐRIR EN OPINBERIR AÐILAR. 12
MYND 2-3 ÁSTÆÐUR TILKYNNINGA 13
MYND 4-1 KRÖFUR UM SVIPTINGU FORSJÁR 22

Inngangur

Barnaverndarnefndir sveitarfélaga bera ábyrgð á framkvæmd barnaverndarstarfs í eigin umdæmi og lúta eftirliti Barnaverndarstofu, sem hefur m.a. það hlutverk að samhæfa og efla barnaverndarstarf í landinu. Samantekt sú sem hér er birt tekur til tölulegra upplýsinga vegna ársins 2020 frá barnaverndarnefndum á Íslandi, sem voru 27 talsins, með tölulegum samanburði við árin 2016 - 2019. Samkvæmt barnaverndarlögum skulu barnaverndarnefndir fyrir 1. maí ár hvert senda Barnaverndarstofu skýrslu um starfsemi sína á liðnu almanaksári. Byggir samantekt þessi á umræddum skýrslum nefndanna, sem bárust Barnaverndarstofu á tímabilinu febrúar til júlí 2021. Ítarlegri upplýsingar um barnaverndarnefndir landsins koma fram í kafla 1.2. og viðauka I.

Tölurnar, sem fram koma í samantekt þessari sýna meðal annars eftirfarandi:

Barnaverndarmál
Þróun undanfarinna ára hefur verið sú að barnaverndarmálum hefur fjölgað jafnt og þétt, þ.e.a.s. sífellt fleiri tilkynningar leiða til könnunar máls. Mál tæplega 67% barna sem tilkynnt var um á árinu 2020 fóru í könnun eða voru opin barnaverndarmál. Þetta hlutfall hefur verið svipað frá árinu 2016, fór hæst í 69% árið 2018. Nýjum könnunum á árinu 2020 fjölgaði um 7,3% miðað við árið á undan.
Heildarfjöldi barnaverndarmála árið 2020 var 6.449 börn en sú tala segir okkur að barnaverndin á Íslandi hafði til meðferðar rúmlega 7,8% af heildarfjölda barna á Íslandi á árinu 2020. Hlutfall drengja er aðeins hærra en stúlkna þegar heildarfjöldi barnaverndarmála er skoðaður og hlutfall barna af erlendum uppruna hefur aukist undanfarin ár úr 21% á árinu 2016 í 24,1% á árinu 2020.

Tilkynningar
Tilkynningum hefur fjölgað jafnt og þétt síðustu ár. Fjöldi tilkynninga á árinu 2020 var 13.183 tilkynningar, sem er rúmlega 15,9% fjölgun frá árinu á undan. Hins vegar er fjölgunin frá árinu 2016 um 41%.

Eðli málsins samkvæmt geta árlegar sveiflur á milli sveitarfélaga eða landshluta verið hlutfallslega meiri eða minni en breytingar á milli ára eru á landsvísu. Árið 2019 fjölgaði tilkynningum til dæmis um 13,7% í Reykjavík, um 16,8% í nágrannasveitarfélögum Reykjavíkur og á landsbyggðinni um 18,1%.

Helstu ástæður tilkynninga skiptust þannig árið 2020 að 43,2% tilkynninga voru vegna vanrækslu, 28,5% vegna ofbeldis, 27,1% vegna áhættuhegðunar barns og 1,1% þar sem heilsu og lífi ófædds barns var í hættu. Síðastliðin ár hafa fleiri tilkynningar borist vegna áhættuhegðunar barna en vegna ofbeldis. Er eðli tilkynninga því óvenjulegt miðað við árin á undan.

Sé miðað við árið á undan þá fjölgaði í öllum flokkum tilkynninga en hlutfallslega minnst vegna áhættuhegðunar.

Tilkynningum í flokknum „þar af foreldrar í áfengis-og/eða fíkniefnaneyslu hefur fjölgað á sl. árum en slíkum tilkynningum fjölgaði um tæp 27% á milli áranna 2019 og 2020.

Tilkynningum vegna ofbeldis fjölgaði einnig á milli ára. Árið 2020 bárust 27,4% fleiri tilkynningar vegna tilfinningalegs ofbeldis. Þar af voru tæpur helmingur tilkynninga vegna heimilisofbeldis. Tilkynningum vegna heimilisofbeldis fjölgaði um 18,4% á milli áranna 2020 og 2019. Tilkynningum vegna líkamlegs ofbeldis fjölgaði um 29,7% á milli ára.

Flestar tilkynningar bárust frá lögreglu sem fyrr og tilkynningar frá opinberum aðilum voru 67% sem er lægra hlutfall en hefur verið undanfarin ár.

Oft berst fleiri en ein tilkynning vegna sama barns og því gefur fjöldi barna að baki tilkynningunum annað sjónarhorn við mat á stöðu mála. Alls vörðuðu tilkynningar 6.704 börn á árinu 2020 og eru það fleiri börn en árið á undan þegar tilkynningar voru 11.370 og börnin 5.936.

Úrræði
Markmið barnaverndarstarfs er m.a. að styrkja fjölskyldur í uppeldishlutverki sínu og beita viðeigandi úrræðum til verndar einstökum börnum. Það kemur því ekki á óvart að í þorra barnaverndarmála tekst gott samstarf á milli foreldra og barnaverndarnefnda þótt það sé ekki ætíð svo.

Samkvæmt barnaverndarlögum skal barnaverndarnefnd gera skriflega áætlun um meðferð máls ef niðurstaða könnunar hefur leitt í ljós að aðbúnaði, umönnun eða uppeldi barns er áfátt vegna vanrækslu, vanhæfni eða framferðis foreldra eða ef barn stefnir eigin heilsu eða þroska í hættu með hegðun sinni. Gera á skriflega áætlun

í máli hvers barns þegar þörf er talin fyrir afskipti (undantekning ef niðurstaða könnunar liggur ekki fyrir í lok árs). Ljóst er að vanhöld eru á því að barnaverndarnefndir geri slíkar áætlanir, en fjöldi áætlana er færri en fjöldi barnaverndarmála gefur til kynna að þær ættu að vera.

Á meðal athyglisverðustu upplýsinga frá barnaverndarnefndum er sú fjölgun sem verður á kröfum um forsjársviptingar árin 2016-2020. Á árunum 2016-2019 voru málin 27-42 en 52 árið 2020.

Á árinu 2020 var 127 börnum ráðstafað í fóstur, auk þess sem tímabundið fóstur breyttist í varanlegt fóstur hjá 39 börnum á árinu. Eru það heldur fleiri ráðstafanir en undanfarin ár.

1 Yfirlit yfir barnaverndarmál

1.1 Fjöldi barnaverndarmála

Tilkynning til barnaverndarnefndar verður að barnaverndarmáli þegar nefndin ákveður að kanna efni hennar. Barnaverndarmálum hefur farið fjölgandi frá árinu 2016 og voru þau 6.449 á árinu 2020. Hlutfall nýrra barnaverndarmála var 51,7% af heildarfjölda barnaverndarmála árið 2020.

Tafla 1-1 Yfirlit yfir barnaverndarmál

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Fjöldi nýrra barnaverndarmála á árinu	2.715	51,1	2.678	50,8	2.828	51,4	2.992	52,1	3.336	51,7
Fjöldi eldri barnaverndarmála	2.601	48,9	2.594	49,2	2.675	48,6	2.748	47,9	3.113	48,3
Samtals barnaverndarmál[1]	5.316	100,0	5.272	100,0	5.503	100,0	5.740	100,0	6.449	100,0

[1]Tilkynning til barnaverndarnefndar verður að barnaverndarmáli þegar nefndin ákveður kanna efni hennar.

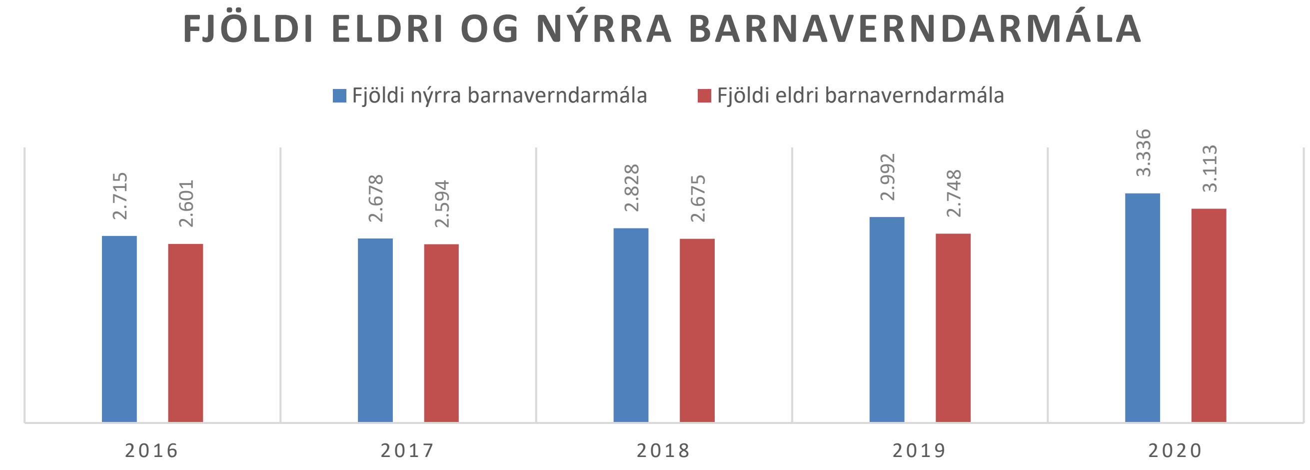

Mynd 1-1 Yfirlit yfir barnaverndarmál – fjöldi eldri og nýrra mála

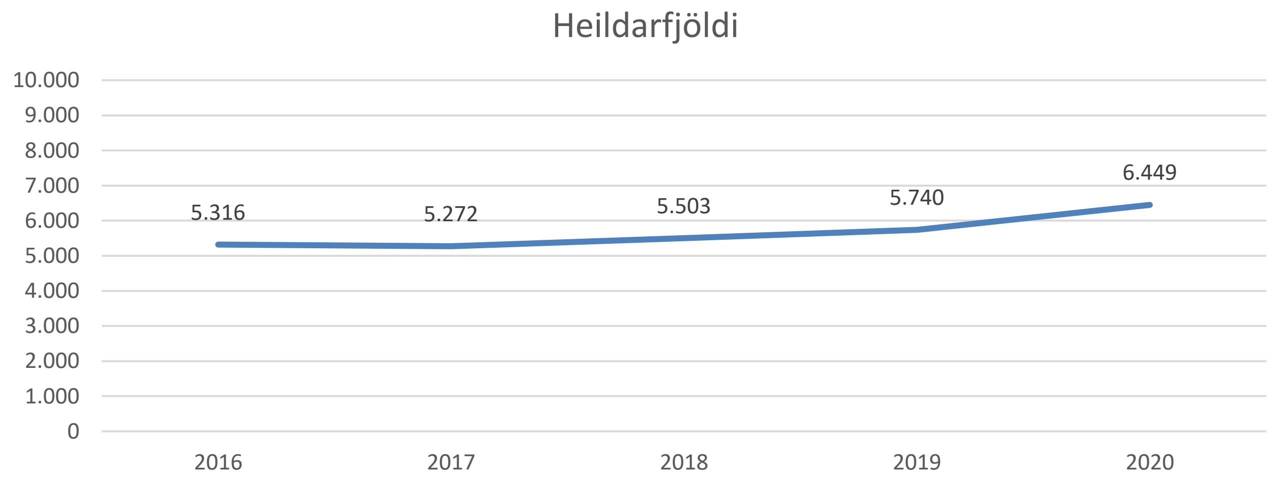

Mynd 1-2 Yfirlit yfir barnaverndarmál – heildarfjöldi mála

1.2 Fjöldi barnaverndarnefnda og starfsfólks eftir íbúafjölda í umdæmum

Lög heimila sveitarstjórn í hverju sveitarfélagi að haga skipan barnaverndarmála með ýmsum hætti. Fyrir utan að skipa sérstaka barnaverndarnefnd er heimilt að fela félagsmálanefnd framkvæmd barnaverndarlaga. Einnig er unnt að skipa sameiginlega barnaverndarnefnd með öðrum sveitarfélögum eða á héraðsgrundvelli. Við lok árs 2020 voru barnaverndarnefndirnar 27 og þar af sinntu 16 félagsmála/fjölskyldunefndir verkefnum barnaverndarnefnda. Samkvæmt ákvæðum barnaverndarlaga skal samanlagður íbúafjöldi sveitarfélaga að baki hverri barnaverndarnefnd ekki vera undir 1.500.

Fjöldi stöðugilda hefur aukist síðastliðin ár, úr 100 á árinu 2016 í 136,65 á árinu 2020. Frá árinu 2019 hefur barnaverndarstarfsmönnum fjölgað um 11. Meirihluti starfsfólks barnaverndarnefnda eru konur eða 89,7%.

Tafla 1-2 Fjöldi barnaverndarnefnda og starfsfólks eftir íbúafjölda í umdæmum[1]

Íbúafj.	2016				2017				2018				2019				2020			
	Fjöldi nefnda	Starfs–menn	Stöðu–gildi	Meðal–fjöldi stöðu–gilda á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfs–menn	Stöðu–gildi	Meðal–fjöldi stöðu–gilda á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfs–menn	Stöðu–gildi	Meðal–fjöldi stöðu–gilda á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfs–menn	Stöðu–gildi	Meðal–fjöldi stöðu–gilda á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfs–menn	Stöðu–gildi	Meðal–fjöldi stöðu–gilda á nefnd
Heildarfj.	27	136	100,05	3,7	27	147	105,3	3,9	27	150	113,25	4,2	27	154	121,55	4,5	27	165	136,65	5,1
1000–1999 íbúar	2	2	0,7	0,4	2	4	1,1	0,6	2	5	1,1	0,6	2	4	1,1	0,6	2	4	1,1	0,6
2000–2999 íbúar	2	5	1,3	0,7	2	5	1,3	0,7	2	5	1,5	0,8	2	6	1,25	0,6	2	6	1,25	0,6
3000–3999 íbúar	3	9	3,5	1,2	3	10	4,0	1,3	3	9	3,5	1,2	3	10	4,1	1,4	3	10	4,3	1,4
4000–4999 íbúar	8	25	14,2	1,8	7	23	12,4	1,8	5	18	10,05	2,0	6	24	12,39	2,1	5	18	11,2	2,2
Yfir 5000 íbúar	12	95	80,35	6,7	13	105	86,5	6,7	15	113	97,1	6,5	14	110	102,71	7,3	15	127	118,8	7,9

[1]Í barnaverndarlögum er gerð krafa um að barnaverndarnefndir hafi sérhæft starfslið í þjónustu sinni. Leggja ber áherslu á að erfitt er að meta vinnuframlag til barnaverndar sérstaklega, þar sem umrætt starfslið sinnir að jafnaði öðrum verkefnum á sviði félagsþjónustu sveitarfélaga. Upplýsingar um stöðugildi geta verið úr áætlun félagsmálastjóra eða yfirmanna á hverjum tíma og byggjast því á huglægum forsendum frá ári til árs.

1.3 Fjöldi barnaverndarmála eftir landshlutum og stærð umdæma barnaverndarnefnda

Í töflunni kemur fram að barnaverndarnefndir höfðu afskipti af um 68 börnum á árinu 2018, um 71 barni af hverjum þúsund árið 2019 og um 78 börnum af hverjum þúsund árið 2020 (sjá *töflu 1–3)*. Meðalfjöldi barnaverndarmála á hver þúsund börn er hæstur hjá sveitarfélögum með 1000–1999 íbúa á árinu 2020, en lægstur hjá sveitarfélögum með 3000–3999 íbúa.

Tafla 1-3 Fjöldi barnaverndarmála[1] eftir stærð umdæma barnaverndarnefnda

Íbúafjöldi umdæmis	Fjöldi nefnda 2016	Fjöldi nefnda 2017	Fjöldi nefnda 2018	Fjöldi nefnda 2019	Fjöldi nefnda 2020	Heildar–fjöldi mála 2016	Heildar–fjöldi mála 2017	Heildar–fjöldi mála 2018	Heildar–fjöldi mála 2019	Heildar–fjöldi mála 2020	Meðal–fjöldi á nefnd 2016	Meðal–fjöldi á nefnd 2017	Meðal–fjöldi á nefnd 2018	Meðal–fjöldi á nefnd 2019	Meðal–fjöldi á nefnd 2020	Meðal–fjöldi/ þús. börn 2016	Meðal–fjöldi/ þús. börn 2017	Meðal–fjöldi/ þús. börn 2018	Meðal–fjöldi/ þús. börn 2019	Meðal–fjöldi/ þús. börn 2020
1000–1999 íbúar	2	2	2	2	2	30	51	91	76	90	15,0	25,5	45,5	38,0	45	39,6	68,9	126,9	106,4	122,3
2000–2999 íbúar	2	2	2	2	2	43	39	57	56	75	21,5	19,5	28,5	28,0	37,7	45,9	42,9	65,4	63,1	88,7
3000–3999 íbúar	3	3	3	3	3	118	110	128	127	144	39,3	36,7	42,7	42,3	48	45,6	42,5	49,6	49,1	56,4
4000–4999 íbúar	8	7	5	6	5	709	691	474	552	501	88,6	98,7	94,8	92,0	100,2	86,5	94,7	91,8	90,1	96,4
Yfir 5000 íbúar	12	13	15	14	15	4.416	4.381	4.753	4.929	5639	368,0	337,0	316,9	352,1	352,4	65,6	63,6	66,6	69,4	77,1
Heildarfjöldi	27	27	27	27	27	5.316	5.272	5.503	5.740	6.449	196,9	195,3	203,8	212,6	238,9	66,6	65,6	68,2	70,5	78,2

[1]Hér er átt við fjölda barna/ófæddra barna. Eitt barn = eitt mál.

1.4 Aldur og kyn barna sem nefndirnar höfðu til meðferðar

Árið 2020 voru drengir fleiri en stúlkur og er það í samræmi við árin á undan. Hjá drengjum var aldurshópurinn 6-10 ára algengastur en hjá stúlkum var það aldurshópurinn 11-14 ára. Um 1% barnaverndarmála voru vegna ófæddra barna.

Tafla 1-4 Aldur[1] og kyn barna sem nefndirnar höfðu til meðferðar

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Drengir 0–5 ára	779	14,7	745	14,1	727	13,2	741	12,9	821	12,9
Drengir 6–10 ára	796	15,0	806	15,3	776	14,1	802	14,0	947	14,9
Drengir 11–14 ára	605	11,4	655	12,4	717	13,0	774	13,5	827	13,0
Drengir 15–17 ára	511	9,6	517	9,8	548	10,0	600	10,5	673	10,6
Drengir 18–19 ára[1]	58	1,1	40	0,8	76	1,4	79	1,4	80	1,3
Drengir alls	2.749	51,7	2.763	52,4	2.844	51,7	2.996	52,2	3.348	52,5
Stúlkur 0–5 ára	672	12,6	649	12,3	714	13,0	690	12,0	706	11,1
Stúlkur 6–10 ára.	680	12,8	665	12,6	724	13,2	713	12,4	738	11,6
Stúlkur 11–14 ára	520	9,8	564	10,7	600	10,9	675	11,8	822	12,9
Stúlkur 15–17 ára	561	10,6	530	10,1	499	9,1	535	9,3	612	9,6
Stúlkur 18–19 ára[2]	78	1,5	44	0,8	67	1,2	82	1,4	82	1,3
Stúlkur alls	2.511	47,2	2.452	46,5	2.604	47,3	2.695	47,0	2.960	46,4
Barn utan kynjatvíhyggju	-	-	-	-	-	-	-	-	1	<0,1
Ófædd börn	56	1,1	57	1,1	55	1,0	49	0,9	67	1,1
Samtals	5.316	100,0	5.272	100,0	5.503	100,0	5.740	100,0	6..376	100,0

[1]Aldur barns er miðaður við fæðingarár, t.d. eru 18 ára börn þau börn sem verða 18 ára á því ári sem fjallað er um.
[2]Barnaverndaryfirvöld geta ákveðið, með samþykki ungmennis, að ráðstafanir sem gerðar eru á grundvelli barnaverndarlaga haldist eftir að þau eru orðin 18 ára, allt til 20 ára aldurs.

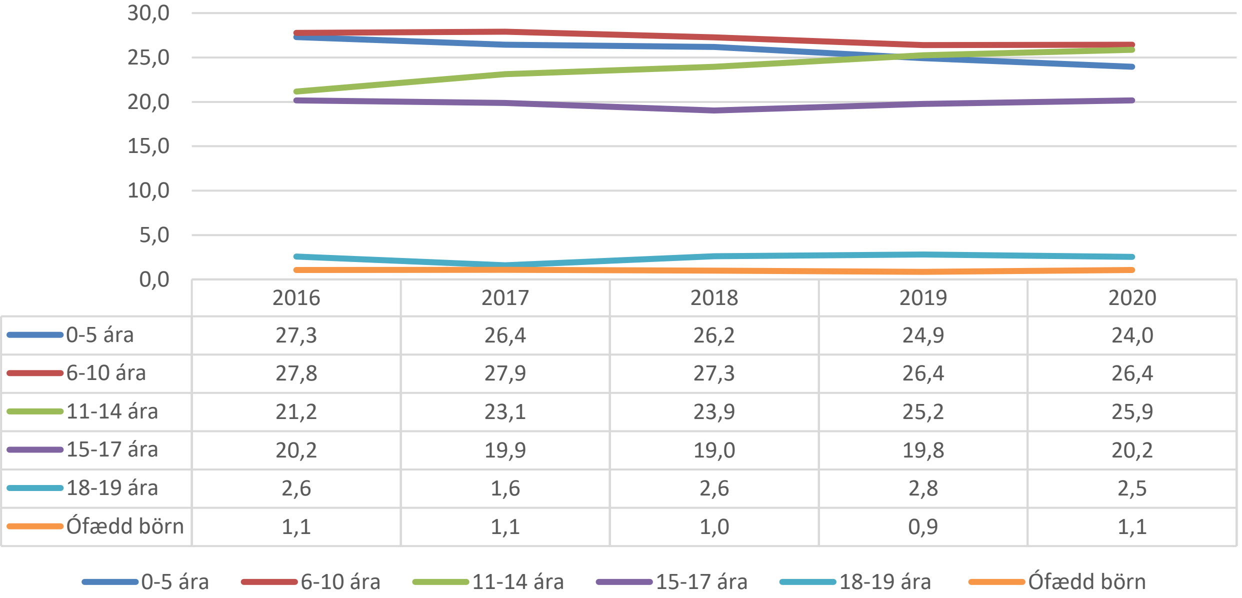

	2016	2017	2018	2019	2020
0-5 ára	27,3	26,4	26,2	24,9	24,0
6-10 ára	27,8	27,9	27,3	26,4	26,4
11-14 ára	21,2	23,1	23,9	25,2	25,9
15-17 ára	20,2	19,9	19,0	19,8	20,2
18-19 ára	2,6	1,6	2,6	2,8	2,5
Ófædd börn	1,1	1,1	1,0	0,9	1,1

Mynd 1-2 Aldursdreifing barna sem nefndirnar höfðu til meðferðar á árunum 2016–2020 í prósentum

1.5 Heimilisaðstæður barna

Tafla 1-5 Heimilisaðstæður barna[1]

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Hjá kynforeldrum	1.974	37,5	2.058	39,5	2.112	38,8	2.223	39,1	2.426	38,4
Hjá móður	1.964	37,3	1.814	34,8	1.906	35,0	2.064	36,3	2.344	37,1
Hjá föður	236	4,5	501	9,6	233	4,3	491	8,6	319	5,0
Til skiptis hjá móður/föður	233	4,4	236	4,5	257	4,7	262	4,6	299	4,7
Hjá móður og stjúpforeldri	505	9,6	103	2,0	484	8,9	111	1,9	552	8,7
Hjá föður og stjúpforeldri	103	2,0	250	4,8	98	1,8	300	5,3	119	1,9
Hjá fósturforeldrum	152	2,9	200	3,8	138	2,5	188	3,3	161	2,5
Hjá ættingjum	63	1,2	0	0,0	65	1,2	0	0,0	56	0,9
Á stofnun	15	0,3	18	0,3	9	0,2	17	0,3	8	0,1
Annars staðar	15	0,3	35	0,7	146	2,7	35	0,6	33	0,5
Samtals fjöldi barna	*5.260*	*100,0*	*5.215*	*100,0*	*5.448*	*100,0*	*5.691*	*100,0*	*6.317*	*100,0*

[1]Ekki eru skráðar heimilisaðstæður ófæddra barna

1.6 Erlendur uppruni barna

Tafla 1-6 Hlutfall barna af erlendum uppruna

	2016	2017	2018	2019	2020
	%	%	%	%	%
Hlutfall barna af erlendum uppruna[1]	21,0	22,1	21,5	22,7	24,1
Hlutfall barna af erlendum uppruna á Íslandi[2]	18,7	19,6	20,6	21,5	22,4

[1]Með erlendum uppruna er átt við börn sem eiga a.m.k. annað foreldri af erlendum uppruna.

[2]Skv. tölum Hagstofu Íslands, innflytjendur, önnur kynslóð innflytjenda eða börn þar sem annað foreldrið var erlent. Miðað er við stöðu við upphaf hvers árs.

2 Tilkynningar til barnaverndarnefnda

Í barnaverndarlögum er kveðið á um þá skyldu að tilkynna barnaverndarnefnd ef einhverjir verða þess vísir að barni sé misboðið, uppeldi þess vanrækt eða aðbúnaði þess sé svo áfátt að barninu geti stafað hætta af. Sama gildir ef ástæða er til að ætla að heilsu eða lífi ófædds barns sé stefnt í hættu. Sérstakar skyldur hafa þeir, sem stöðu sinnar vegna eru líklegir til að þekkja til aðstæðna barna til að gera barnaverndarnefnd viðvart.

2.1 Fjöldi tilkynninga

Fjöldi tilkynninga á árinu 2020 var 13.183 og er það fjölgun frá árinu á undan um 15,9%. Hins vegar, ef miðað er við fjölda tilkynninga árið 2016, bárust 41,1% fleiri tilkynningar árið 2020.

Tafla 2-1 Fjöldi tilkynninga

Skipting eftir landsvæðum	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Reykjavík	4.119	44,1	4.244	42,3	4.401	43,0	4.677	41,1	5.316	40,3
Nágrenni Reykjavíkur[1]	2.315	24,8	2.664	26,6	2.742	26,8	3.004	26,4	3.511	26,6
Landsbyggð	2.911	31,2	3.117	31,1	3.089	30,2	3.689	32,5	4.356	33,0
Samtals	9.345	100,0	10.025	100,0	10.232	100,0	11.370	100,0	13.183	100,0

[1]Með nágrenni Reykjavíkur er átt við Hafnarfjörð, Garðabæ, Kópavog, Seltjarnarnes, Mosfellsbæ og Kjósarhrepp.

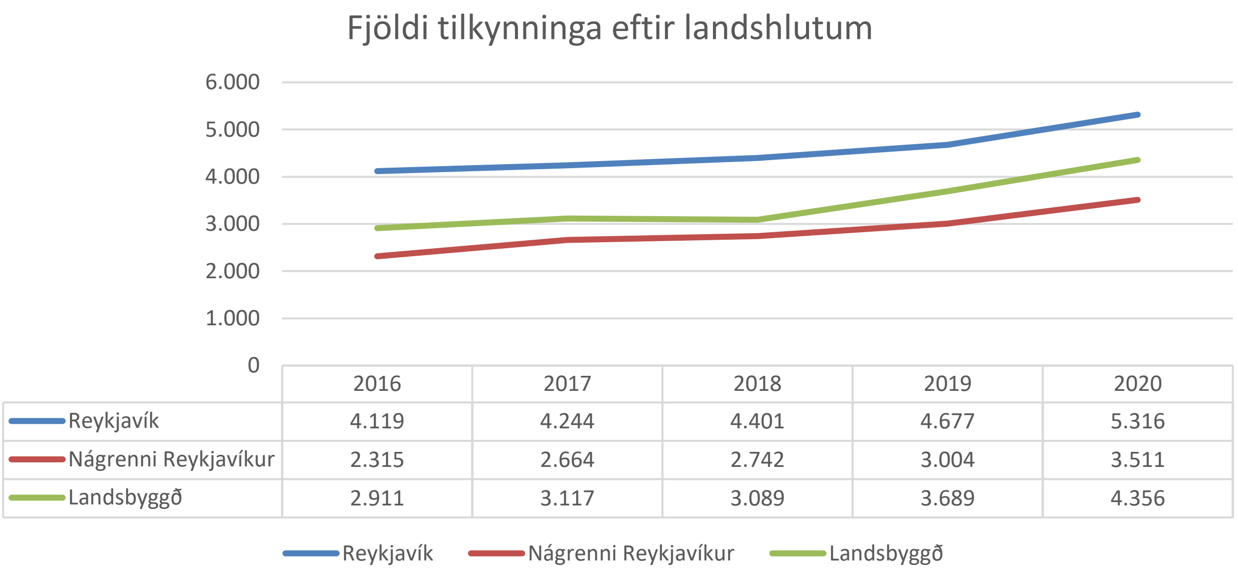

Mynd 2-1 Fjöldi tilkynninga

2.2 Hver tilkynnir til barnaverndarnefnda?

Hlutfall tilkynninga frá lögreglu af öllum tilkynningum var lægra árið 2020 en hefur verið undanfarin ár. Árið 2016 voru tilkynningar frá lögreglu 43,9% allra tilkynninga, en 38,9% árið 2020 (sjá *töflu 2–2).* Þá má einnig sjá að hlutfall tilkynninga frá opinberum aðilum var heldur lægra árið 2020 en síðastliðin ár. Almennt, frá 2016, hafa um 72-73% allra tilkynninga verið frá opinberum aðilum, en árið 2020 var þetta hlutfall 67% allra tilkynninga. Þá má bæði sjá að hlutfall tilkynninga frá öðrum en opinberum aðilum hefur aukist sem og frá öðrum ótilgreindum aðilum, en það geta verið einstaklingar, samtök eða aðrir aðilar sem eru í nærumhverfi barns.

Tafla 2-2 Tilkynningar[1] til barnaverndarnefnda

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Hver tilkynnir?										
Lögregla	4.099	43,9	4.288	42,8	4.362	42,6	4.754	41,8	5.126	38,9
Skólaþjónusta	1.167	12,5	1.252	12,5	1.352	13,2	1.631	14,3	1.585	12,0
Leikskóli/dagforeldri	261	2,8	228	2,3	214	2,1	234	2,1	250	1,9
Heilbrigðisþjónusta	868	9,3	1.026	10,2	1.031	10,1	1.139	10,0	1.305	9,9
Önnur barnaverndarnefnd	191	2,0	195	1,9	137	1,3	191	1,7	237	1,8
Félagsþjónusta/þjónustumiðstöð	235	2,5	249	2,5	246	2,4	307	2,7	331	2,5
Opinberir aðilar samtals	6.821	73,0	7.238	72,2	7.342	71,8	8.256	72,6	8.834	67,0
Foreldrar barns	731	7,8	748	7,5	823	8,0	782	6,9	1.005	7,6
Ættingjar	447	4,8	507	5,1	552	5,4	524	4,6	757	5,7
Barn leitaði sjálft til bvn.	53	0,6	73	0,7	49	0,5	60	0,5	70	0,5
Nágrannar	635	6,8	595	5,9	673	6,6	764	6,7	1.033	7,8
Aðrir en opinberir aðilar samtals	1.866	20,0	1.923	19,2	2.097	20,5	2.130	18,7	2.865	21,7
Aðrir ótilgreindir	658	7,0	864	8,6	793	7,8	984	8,7	1.484	11,3
Heildarfjöldi tilkynninga	9.345	100,0	10.025	100,0	10.232	100,0	11.370	100,0	13.183	100,0

[1]Fleiri en ein tilkynning getur hafa borist um sama barn.

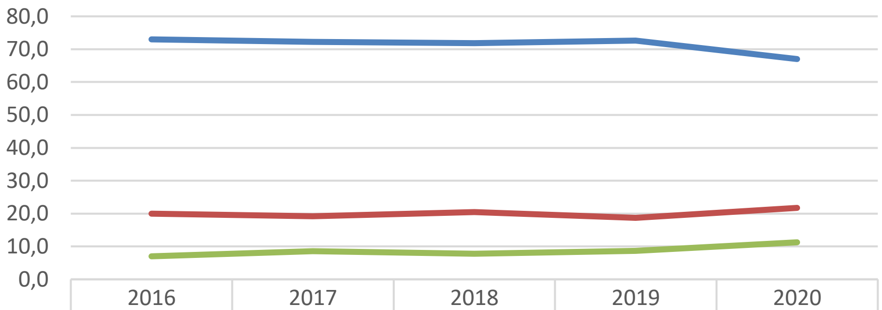

	2016	2017	2018	2019	2020
Opinberir aðilar samtals	73,0	72,2	71,8	72,6	67,0
Aðrir en opinberir aðilar samtals	20,0	19,2	20,5	18,7	21,7
Aðrir ótilgreindir	7,0	8,6	7,8	8,7	11,3

Opinberir aðilar samtals — Aðrir en opinberir aðilar samtals — Aðrir ótilgreindir

Mynd 2-2 Hlutfall tilkynnenda opinberir aðilar eða aðrir en opinberir aðilar.

2.3 Tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112

Tafla 2-3 Tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Tilkynningar til barnaverndarnefnda[1]	1.005	10,8[2]	1.007	10,0[2]	1.102	10,8[2]	1.136	10,0[2]	1.157	8,8

[1]Barnaverndarstofa er í samstarfi við Neyðarlínuna 112 um móttöku tilkynninga til barnaverndarnefnda.
[2]Hlutfall af heildarfjölda tilkynninga til barnaverndarnefnda.

2.4 Ástæður tilkynninga

Tilkynningum vegna vanrækslu, ofbeldis og í flokknum heilsa/líf ófædds barns í hættu fjölgaði töluvert en tilkynningum vegna áhættuhegðunar voru álíka margar og árið áður.

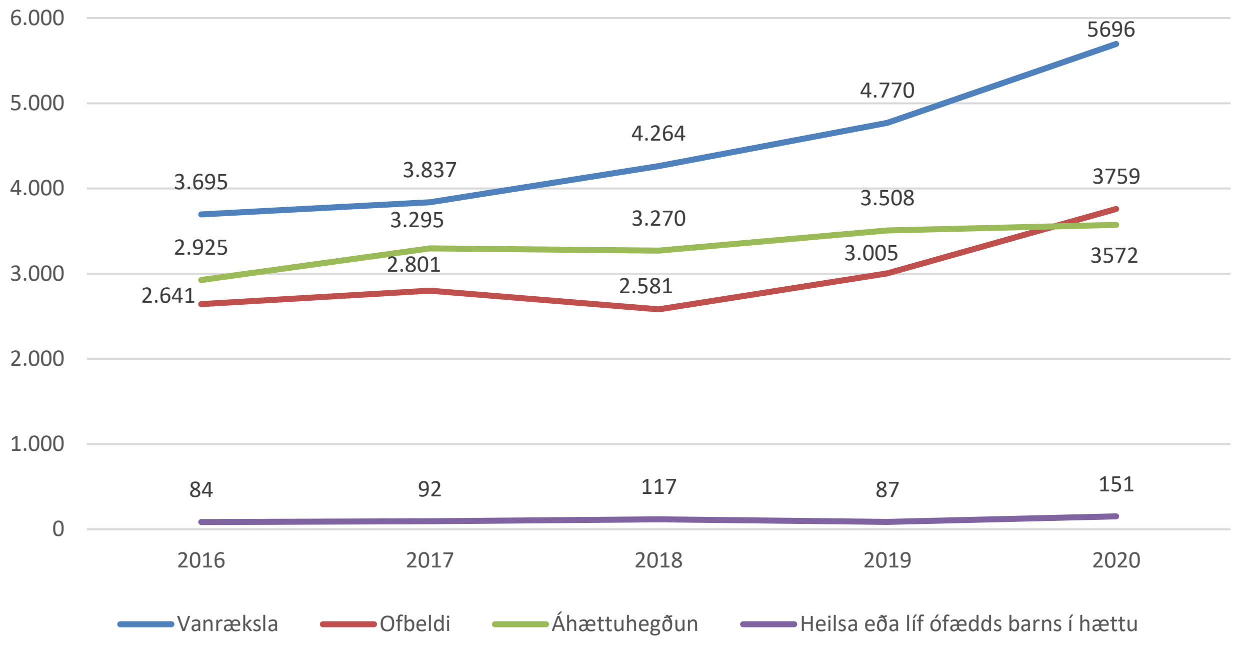

Mynd 2-3 Ástæður tilkynninga

Tafla 2-4 Ástæður tilkynninga[1]

Ástæður tilkynninga	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Vanræksla	3.695	39,5	3.837	38,3	4.264	41,7	4.770	42,0	5.696	43,2
Drengir	1.953	52,9	2.030	52,9	2.219	52,0	2.379	49,9	2.939	51,6
Stúlkur	1.742	47,1	1.807	47,1	2.045	48,0	2.391	50,1	2.757	48,4
Líkamleg vanræksla	224		226		210		207		244	
Drengir	133	59,4	155	68,6	109	51,9	109	52,7	125	51,2
Stúlkur	91	40,6	71	31,4	101	48,1	98	47,3	119	48,8
Vanræksla varðandi umsjón og eftirlit	3.075		3.305		3.664		4.169		5.051	
Drengir	1.622	52,7	1.725	52,2	1.874	51,1	2.066	49,6	2.605	51,6
Stúlkur	1.453	47,3	1.580	47,8	1.780	48,6	2.103	50,4	2.446	48,4
þar af foreldrar í áfengis– og fikniefnaneyslu	1.005		1.245		1.426		1.658		2.105	
Drengir	514	51,1	632	50,8	726	50,9	822	49,6	1.050	49,9
Stúlkur	491	48,9	613	49,2	700	49,1	836	50,4	1.055	50,1
Vanræksla varðandi nám	231		178		212		217		246	
Drengir	132	57,1	100	56,2	125	59,0	127	58,5	158	64,2
Stúlkur	99	42,9	78	43,8	87	41,0	90	41,5	88	35,8
Tilfinningaleg vanræksla	333		282		340		346		447	
Drengir	174	52,3	159	56,4	173	50,9	164	47,4	241	53,9
Stúlkur	159	47,7	123	43,6	167	49,1	182	52,6	206	46,1

Ástæður tilkynninga	2016		2017		2018		2019		2020[2]	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Ofbeldi	2.641	28,3	2.801	27,9	2.581	25,2	3.005	26,4	3.759	28,5
Drengir	1.283	48,6	1.328	47,4	1.251	48,5	1.482	49,3	1.873	49,8
Stúlkur	1.358	51,4	1.473	52,6	1.330	51,5	1.523	50,7	1.887	50,2
Tilfinningalegt ofbeldi	1.686		1.710		1.595		1.930		2.460	
Drengir	850	50,4	858	50,2	787	49,3	980	50,8	1.257	51,1
Stúlkur	836	49,6	852	49,8	808	50,7	950	49,2	1.203	48,9
þar af heimilisofbeldi	889		883		803		1.017		1.205	
Drengir	441	49,6	435	49,3	382	47,6	510	50,1	646	53,6
Stúlkur	448	50,4	448	50,7	421	52,4	507	49,9	559	46,4
Líkamlegt ofbeldi	571		694		611		692		898	
Drengir	325	56,9	386	55,6	349	57,1	402	58,1	520	57,9
Stúlkur	246	43,1	308	44,4	262	42,9	290	51,9	378	42,1
Kynferðislegt ofbeldi	452		449		448		470		516	
Drengir	131	29,0	110	24,5	144	32,1	145	30,9	144	27,9
Stúlkur	321	71,0	339	75,5	304	67,9	325	69,1	372	72,1
Áhættuhegðun	2.925	31,3	3.295	32,9	3.270	32,0	3.508	30,9	3.572	27,1
Drengir	1.920	65,6	2.151	65,3	2.057	62,9	2.362	67,3	2.380	66,6
Stúlkur	1.005	34,4	1.144	34,7	1.213	37,1	1.146	32,7	1.192	33,4
Neysla barns á vímuefnum	573		552		603		731		599	
Drengir	332	57,9	321	58,2	357	59,2	471	64,4	371	61,9
Stúlkur	241	42,1	231	41,8	246	40,8	260	35,6	228	38,1
Barn stefnir eigin heilsu og þroska í hættu	1.071		1.277		1.309		1.250		1.311	
Drengir	629	58,7	715	56,0	660	50,4	742	59,4	707	53,9
Stúlkur	442	41,3	562	44,0	649	49,6	508	40,6	604	46,1
Afbrot barns	690		813		654		722		789	
Drengir	512	74,2	612	75,3	486	74,3	562	77,8	606	76,8
Stúlkur	178	25,8	201	24,7	168	25,7	160	22,2	183	23,2
Barn beitir ofbeldi	457		500		548		626		746	
Drengir	374	81,8	421	84,2	459	83,8	487	77,8	616	82,6
Stúlkur	83	18,2	79	15,8	89	16,2	139	22,2	130	17,4
Erfiðleikar barns í skóla, skólasókn áfátt	234		253		263		340		250	
Drengir	135	57,7	150	59,3	159	60,5	212	62,4	144	57,6
Stúlkur	99	42,3	103	40,7	104	39,5	128	37,6	106	42,4
Heilsa eða líf ófædds barns í hættu	84	0,9	92	0,9	117	1,1	87	0,8	151	1,1
Heildarfjöldi tilkynninga samtals	9.345	100	10.025	100	10.232	100	11.370	100	13.183	100

[1]Aðeins er merkt við eina aðalástæðu fyrir hverja tilkynningu. Hins vegar má merkja við fleiri undirástæður, t.d. innan vanrækslu. Ef ein tilkynning berst um vanrækslu skal merkja við vanrækslu sem aðalflokk en merkja má t.d. við bæði líkamlega vanrækslu og tilfinningalega. Samanlagður fjöldi aðalflokkanna fjögurra stemmir því við fjölda tilkynninga en fjöldi innan hvers aðalflokks þarf ekki að stemma við heildartöluna.

[2]Frá 1. janúar 2020 hefur verið boðið upp á hlutlausa skráningu á kyni, þ.e. utan kynjatvíhyggju, skv lögum um kynrænt sjálfræði 80/2019. Auk þeirra tilkynninga sem hér eru rakin, bárust 2 tilkynningar þar sem viðkomandi barn féll utan kynjatvíhyggju. Vegna persónuverndarsjónarmiða koma ástæður þeirra tilkynninga ekki fram í töflunni hér að ofan en eru inn í heildarfjölda tilkynninga, 13.183 tilkynningar.

2.5 Fjöldi tilkynnenda sem óska eftir nafnleynd

Tafla 2-5 Fjöldi tilkynnenda sem óska eftir nafnleynd

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Fjöldi tilkynnenda sem óska eftir nafnleynd á grundvelli 16. gr. barnaverndarlaga	1.186	12,7	1.209	12,1	1.321	12,9	1.544	13,6	2.251	17,1

2.6 Fjöldi tikynninga, fjöldi barna sem tilkynnt var um og könnun máls

Fjöldi tilkynninga á árinu 2020 var 13.183 og er það fjölgun frá árinu á undan um 15,9%. Fjöldi barna sem tilkynnt var um árið 2020 var 6.704 börn og er það fjölgun um 12,9% frá árinu á undan. Hlutfall drengja er hærra öll árin. Mismunur á heildarfjölda stúlkna og drengja og heildarfjölda barna skýrist af því að tilkynningar geta borist um ófædd börn sem og börn sem falla utan kynjatvíhyggju. Vegna persónuverndarsjónarmiða verður ekki greint frá einstaka flokkum þar sem börn falla utan kynjatvíhyggju. Á árinu 2020 var hlutfall ófæddra barna rúmlega 1%, sem er svipað hlutfall og árin á undan. Af þeim 6.704 börnum sem tilkynnt var um á árinu 2020 voru 4.468 börn þar sem mál var þegar í könnun (opið mál) eða ákveðið var að hefja nýja könnun, sem er 66,7% af þeim börnum sem tilkynnt var um. Nýjar kannanir vegna tilkynninga voru 3.149 eða 47,8%.

Barnaverndarnefnd getur tekið ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna annarra upplýsinga en tilkynninga og var það gert í 58 tilvikum á árinu 2020. Heildarfjöldi nýrra kannana hjá barnaverndarnefndum á árinu 2020 var því 3.264 kannanir.

Tafla 2-6 Yfirlit yfir tilkynningar, fjölda barna og kannanir[1]

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Fjöldi tilkynninga	9.345	100,0	10.025	100,0	10.232	100,0	11.370	100,0	13.183	100,0
Drengir	5.158	55,2	5.533	55,2	5.523	54,0	6.116	53,8	7.195	54,6
Stúlkur	4.109	44,0	4.403	43,9	4.602	45,0	5.167	45,4	5.835	44,3
Fjöldi barna sem tilkynnt var um	5.316	100,0	5.235	100,0	5.424	100,0	5.936	100,0	6.704	100,0
Drengir	2.918	54,9	2.856	54,6	2.979	54,9	3.192	53,8	3.606	53,8
Stúlkur	2.340	44,0	2.320	44,3	2.391	44,1	2.692	45,4	3.024	45,2
Fjöldi barna þar sem ákveðið var að hefja könnun, eða mál þegar í könnun (opið mál) [2]	3.660	68,8	3.570	68,2	3.744	69,0	3.954	66,6	4.468	66,7
Drengir	1.910	52,2	1.863	52,2	1.993	53,2	2.082	52,7	2.322	52,0
Stúlkur	1.699	46,4	1.656	46,4	1.696	45,3	1.833	46,4	2.082	46,6
Þar af nýjar kannanir á árinu	2.873	54,0	2.805	53,6	2.825	52,1	2.934	49,4	3.149	47,8
Drengir	1.470	51,2	1.444	51,5	1.471	52,1	1.517	51,7	1.676	52,3
Stúlkur	1.356	47,2	1.315	46,9	1.314	46,5	1.384	47,2	1.473	45,9
Barnaverndarnefnd getur tekið ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna annarra upplýsinga en tilkynninga	54	–	64	–	66	–	71	–	58	–
Samtals nýjar kannanir á árinu	2.927	–	2.869	–	2.891	–	3.005	–	3.264	–

[1]Mismunurinn á heildarfjölda stúlkna og drengja og heildarfjölda tilkynninga/barna skýrist af því að tilkynningar geta borist um ófædd börn eða börn sem falla utan kynjatvíhyggju.

[2]Fái barnaverndarnefnd rökstuddan grun um að líkamlegri eða andlegri heilsu barns eða þroska geti verið hætta búin sökum framferðis, vanrækslu eða vanhæfni foreldra eða að barn stefni heilsu sinni eða þroska í hættu með hegðun sinni, er nefndinni skylt að kanna málið án tafar. Nefndin skal hafa það að markmiði að afla sem gleggstra upplýsinga um hagi þess barns sem í hlut á og getur í því skyni leitað aðstoðar sérfræðinga. Foreldrum eða forsjármönnum barns er skylt að veita liðsinni sitt svo að könnun máls geti gengið greiðlega fyrir sig.

2.7 Fjöldi barna sem tilkynnt var um og hlutfall barna þar sem ákveðið var að hefja könnun í kjölfar tilkynningar eftir landshlutum

Tafla 2-7 Fjöldi barna sem tilkynnt var um og hlutfall barna þar sem ákveðið var að hefja könnun í kjölfar tilkynningar eftir landshlutum

	2016				2017				2018				2019				2020			
	Fj. barna sem tilkynnt var um	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð (%)	Þar af nýjar kannanir (%)	Fj. barna sem tilkynnt var um	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð (%)	Þar af nýjar kannanir (%)	Fj. barna sem tilkynnt var um	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð (%)	Þar af nýjar kannanir (%)	Fj. barna sem tilkynnt var um	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð (%)	Þar af nýjar kannanir (%)	Fj. barna sem tilkynnt var um	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð (%)	Þar af nýjar kannanir (%)
Reykjavík	1.953	1.201	61,5	45,4	1.730	1.193	69,0	49,4	1.756	1.162	66,2	43,5	1.978	1.334	67,4	43,1	2.216	1.384	62,5	39,3
Nágr. Rvk[1]	1.456	1.074	73,8	62,6	1.543	995	64,5	54,4	1.592	1.062	66,7	55,3	1.707	1.027	60,2	50,6	1.925	1.186	61,6	49,5
Landsb.	1.907	1.385	72,6	56,4	1.962	1.382	70,4	56,6	2.076	1.520	73,2	56,8	2.251	1.593	70,8	54,1	2.563	1.898	74,1	53,9
Samtals	5.316	3.660	68,8	54,0	5.235	3.570	68,2	53,6	5.424	3.744	69,0	52,1	5.936	3.954	66,6	49,4	6.704	4.468	66,6	47,8

[1]Nágrenni Reykjavíkur tilheyra öll sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu nema Reykjavík; Hafnarfjörður, Garðabær, Kópavogur, Seltjarnarnes, Mosfellsbær og Kjósarhreppur.

2.8 Niðurstaða könnunar

Tafla 2-8 Niðurstaða könnunar

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Ekki talin þörf á ráðstöfunum/úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga	1.579	53,9%	1.656	57,7%	1.578	54,6	1.546	51,5	1.882	57,7
Þörf á ráðstöfunum/úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga	1.078	36,8%	1.085	37,8%	1.108	38,3	1.089	36,2	1.238	37,9
Niðurstaða könnunar lá ekki fyrir	270	9,2%	128	4,5%	205	7,1	370	12,3	144	4,4
Samtals	2.929	100,0	2.869	100,0	2.891	100,0	3.005	100,0	3.264	100,0

Tafla 2-9 Fjöldi barna sem rætt var við í könnun máls

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Rætt við barn við könnun máls	1.798	61,4	1.810	63,1	1.948	67,4	1.986	66,1	1.943	59,5

3 Úrræði barnaverndarnefnda

3.1 Skriflegar áætlanir

Í töflu 2.9 kemur fram að á árinu 2020 var niðurstaða könnunar hjá 1.238 börnum að þörf var á úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga. Á árinu 2020 gerður barnaverndarnefndir 2.256 skriflegar áætlanir, hluti þeirra áætlana var vegna mála sem hófust fyrr en á árinu 2020.

Tafla 3-1 Skriflegar áætlanir

	2016	2017	2018	2019	2020
	Fjöldi	Fjöldi	Fjöldi	Fjöldi	Fjöldi
Skriflegar áætlanir[1]	1.939	1.898	2.061	2.088	2.256

[1]Samkvæmt barnaverndarlögum skal barnaverndarnefnd gera skriflega áætlun um meðferð máls ef niðurstaða könnunar hefur leitt í ljós að aðbúnaði, umönnun eða uppeldi barns er áfátt vegna vanrækslu, vanhæfni eða framferðis foreldra eða ef barn stefnir eigin heilsu eða þroska í hættu með hegðun sinni. Gera á skriflega áætlun í máli hvers barns þegar þörf er talin fyrir afskipti (undantekning ef niðurstaða könnunar liggur ekki fyrir í lok árs).

3.2 Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili

Börnum sem fá stuðningsúrræði frá barnaverndarnefnd hefur fjölgað undanfarin ár. Algengast er að gripið sé til þess úrræðis að leiðbeina foreldrum um uppeldi og aðbúnað barns.

Tafla 3-2 Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili[1]

	2016	2017	2018	2019	2020
Barni og foreldrum leiðbeint	1.382	1.304	1.491	1.343	1.539
Tilsjónarmaður, persónulegur ráðgjafi eða stuðningsfjölskylda	560	480	661	692	832
Foreldrar/þunguð kona aðstoðuð við að leita sér meðferðar	339	422	507	600	578
Barni útvegaður viðeigandi stuðningur/meðferð	668	535	623	599	846
Önnur aðstoð	283	391	403	474	403
Samtals	3.232	3.132	3.685	3.708	4.198
Fjöldi barna	1.873	1.796	2.060	2.087	2.347
Drengir	50,8%	54,0%	53,7%	51,5%	50,9%
Stúlkur	47,4%	44,3%	45,0%	47,4%	48,1%
Ófædd börn	1,8%	1,7%	1,3%	1,1%	1,0%

[1]Þegar könnun leiðir í ljós að aðgerða barnaverndarnefndar er þörf, skal nefndin leitast við að veita aðstoð í samvinnu við foreldra og eftir atvikum barnið sjálft. Úrræði barnaverndarnefnda til stuðnings við börn og fjölskyldur þeirra eru margvísleg og algengt er að fleiri en einu þeirra sé beitt í máli sama barns.

3.3 Fjöldi barna sem ráðstafað var utan heimilis

Hér er verið að fjalla um fjölda barna sem ráðstafað var í tiltekið úrræði, ekki fjölda ráðstafana (þ.e. ákvarðana um vistun). Sama barni getur verið ráðstafað utan heimilis á mismunandi forsendum (með samþykki, úrskurði barnaverndarnefndar eða úrskurði dómstóla) innan ársins. Hér er um að ræða vistanir sem gerðar eru með samþykki foreldra og eftir atvikum barns (eru stuðningsúrræði) og vistanir án samþykkis (þvingunarráðstafanir), sjá nánar í *töflu* 4–*1.*

Tafla 3-3 Fjöldi barna sem ráðstafað var utan heimilis

	2016	2017	2018	2019	2020
Úrræði á ábyrgð sveitarfélaga[1]					
Vistheimili	65	63	69	110	85
Sambýli/fjölskylduheimili	5	1	2	0	13
Einkaheimili (sem starfrækt er allt árið)	46	32	38	56	58
Önnur úrræði (t.d. tímab. vistun hjá ættingjum eða öðrum)	143	132	169	145	154
Hjá foreldri sem barn býr ekki hjá, en fer með sameiginlega forsjá (67. gr.b bvl.)	14	17	36	22	30
Fósturheimili[2]	137	127	105	131	166
Úrræði á ábyrgð ríkisins[3]					
Stuðlar, lokuð deild (neyðarvistun)	99	86	83	82	69
Stuðlar, greiningar– og meðferðardeild	27	29	26	21	17
Meðferðarheimili	23	20	14	13	11

[1] Barni getur verið ráðstafað í fleiri en eitt úrræði á sama árinu og oftar en einu sinni í sama úrræðið. Hér er átt við fjölda barna sem ráðstafað var tiltekið ár, ekki fjölda ráðstafana og ekki öll börn sem vistuð voru utan heimilis. Hér er um að ræða vistanir sem gerðar eru með samþykki foreldra og eftir atvikum barns (eru stuðningsúrræði) og vistanir án samþykkis (þvingunarráðstafanir), sjá nánar í *töflu* 4–*1.*

[2]Hér er um að ræða fjölda barna sem ráðstafað var í fóstur á árinu auk barna þar sem tímabundnu fóstri var breytt í varanlegt fóstur, sjá nánar í töflu 3-4. Sama barni getur verið ráðstafað oftar en einu sinni á sama ári. Hér er átt við fjölda barna sem var ráðstafað tiltekið ár, ekki fjölda ráðstafana og ekki öll börn sem vistuð voru utan heimilis.

[3]Barni getur verið ráðstafað í fleiri en eitt úrræði á sama árinu og oftar en einu sinni í sama úrræðið.. Þannig getur barn t.d. fyrst farið á lokaða deild Stuðla, síðan á greiningar– og meðferðardeild Stuðla og loks á meðferðarheimili. Hér er átt við fjölda barna sem var ráðstafað tiltekið ár, ekki fjölda ráðstafana og ekki öll börn sem vistuð voru utan heimilis.

3.4 Börn sem fóru í fóstur samkvæmt ársskýrslum barnaverndarnefnda

Barnaverndarnefnd ber að tilkynna allar fósturráðstafanir til Barnaverndarstofu. Um er að ræða þrenns konar ráðstafanir, tímabundið fóstur, varanlegt fóstur og styrkt fóstur. Á árinu 2020 var 127 börnum ráðstafað í fóstur, auk þess sem tímabundið fóstur breyttist í varanlegt fóstur hjá 39 börnum á árinu.

Tafla 3-4 Börn sem fóru í fóstur samkvæmt ársskýrslum barnaverndarnefnda[1]

	2016	2017	2018	2019	2020
Varanlegt fóstur					
Barni ráðstafað varanlega til skyldmenna	6	2	11	12	5
Barni ráðstafað varanlega til vandalausra	15	15	1	13	22
Tímabundið fóstur breytist í varanlegt fóstur	24	16	25	27	39
Samtals	45	33	37	52	66
Tímabundið fóstur					
Barni ráðstafað tímabundið til skyldmenna	19	15	14	17	21
Barni ráðstafað tímabundið til vandalausra	56	68	38	53	59
Samtals	75	83	52	70	80
Styrkt fóstur					
Barni ráðstafað í styrkt fóstur til skyldmenna	0	0	0	0	1
Barni ráðstafað í styrkt fóstur til vandalausra	17	11	16	9	19
Samtals	17	11	16	9	20

[1]Um *varanlegt fóstur* er að ræða þegar barni er komið í fóstur sem varir þar til það nær sjálfræðisaldri.
Hér er um að ræða fjölda barna sem ráðstafað var í fóstur á árinu auk barna þar sem tímabundnu fóstri var breytt í varanlegt fóstur. Í einhverjum tilvikum getur verið um það að ræða að sama barni sé ráðstafað í fleiri en eina tegund af fóstri og því séu börnin færri en samanlagður fjöldi ráðstafana.

4 Úrskurðir og aðrar ákvarðanir barnaverndarnefnda

Sama barn getur verið úrskurðað í fleiri en eitt úrræði á árinu. Upplýsingar töflunnar sýna að úrskurðir eru fátíðir í hlutfalli við heildarfjölda mála enda fela þeir í sér afdrifaríkar ákvarðanir.

Tafla 4-1 Fjöldi barna þar sem barnaverndarnefnd eða dómstólar úrskurðuðu og ýmsar ákvarðanir barnaverndarnefnda

	2016	2017	2018	2019	2020
Úrskurðir barnaverndarnefnda					
Fjöldi barna þar sem úrskurðað var án töku barns af heimili (26. gr. bvl.)	5	0	3	6	4
Úrskurðir um eftirlit með heimili (26. gr. bvl.)	3	0	1	3	3
Fyrirmæli um aðbúnað barns, meðferð o.fl. (26. gr. bvl.)	5	0	1	1	1
Bann lagt við að farið væri með barn úr landi (26. gr. bvl.)	0	0	1	2	0
Fjöldi barna vistuð utan heimilis (27. gr. bvl)	60	73	59	54	83
Ýmsar ákvarðanir barnaverndarnefnda					
Bvn. leitaði brottvikningar heimilismanns eða nálgunarbanns fyrir dómi (37. gr. bvl.)	4	1	2	0	1
Bvn. óskaði lögreglurannsóknar (20. gr. rglg. nr. 56/2004)	90	83	72	67	116
Foreldrum veittur fjárstuðningur til að greiða lögmannsaðstoð (46. gr. bvl.)	154	142	104	133	148
Fjöldi barna veittur fjárstuðningur til að greiða lögmannsaðstoð (46. gr. bvl.)	18	13	5	15	33
Fjöldi barna þar sem Bvn. greip til neyðarráðstöfunar (31. gr. bvl.)	62	80	67	87	84
Þar af vegna vistunar barna á lokaðri deild Stuðla	26	14	19	26	26
Fjöldi barni skipaður talsmaður (46. gr. bvl.)	147	158	203	209	240
Dómstólar úrskurðuðu um vistun barns utan heimilis (28. gr. bvl.)	29	19	9	10	26

4.1 Forsjársviptingar

Tafla 4-2 Kröfur fyrir dómi um sviptingu forsjár

	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%	2020	%
Heildarfjöldi fjölskyldna	24	100,0	19	100,0	26	100,0	19	100,0	32	100,0
Heildarfjöldi barna	32	100,0	27	100,0	42	100,0	27	100,0	52	100,0
Drengir	11	34,6	16	59,3	19	45,2	16	59,3	21	40,0
Stúlkur	21	65,6	11	40,7	23	54,8	11	40,7	31	60,0
Kröfu um sviptingu hafnað	1	3,1	5	18,5	2	4,8	0	0,0	3	5,8
Dómur um sviptingu	15	46,9	11	40,7	23	54,8	5	18,5	7	13,5
Sátt náðist	14	43,8	8	29,6	16	38,1	13	48,2	14	26,9
Niðurstaða lá ekki fyrir	2	6,3	3	11,1	1	2,4	9	33,3	28	53,8

Í málum barna þar sem gerð var krafa um sviptingu forsjár var algengast að barnaverndarnefndir vistuðu börn hjá fósturforeldrum og algengasta ástæða þess að barnaverndarnefnd gerir kröfu um forsjársviptingu er vegna áfengis-og/eða vímuefnaneyslu foreldra.

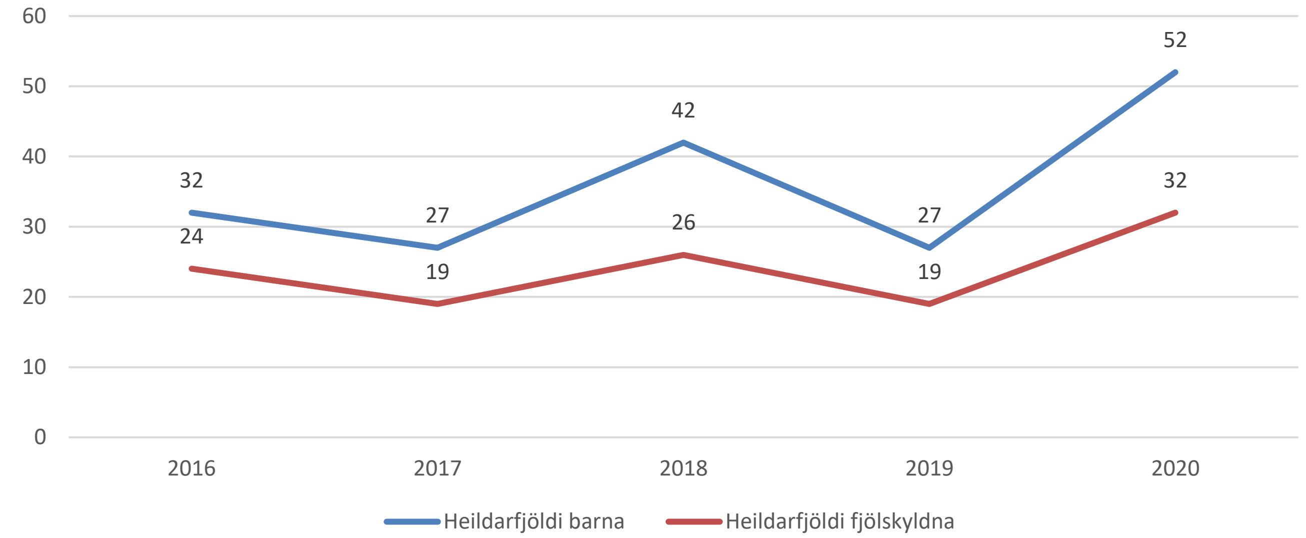

Mynd 4-1 Kröfur um sviptingu forsjár

4.2 Umsagnir vegna ættleiðingar

Tafla 4-3 Umsagnir vegna ættleiðingar[1]

	2016	2017	2018	2019	2020
Umsagnir vegna ættleiðingar að beiðni sýslumanns	33	20	19	27	27
Vegna fósturbarna	3	1	2	5	2
Vegna barna erlendis frá	23	17	15	18	18
Vegna stjúpbarna	6	2	2	3	7
Vegna barna búsettra á Íslandi	1	0	0	1	0

[1]Barnaverndarnefndir veita umsögn um hæfi þeirra sem óska leyfis frá dómsmálaráðuneyti til að ættleiða börn samkvæmt ákvæðum ættleiðingarlaga.

Viðauki

Yfirlit barnaverndarnefnda 2020

Tafla 0-1 Barnaverndarnefndir á Íslandi árið 2020[1]

Nafn barnaverndarnefndar	Heiti sveitarfélags	Fjöldi starfs–manna	Fjöldi stöðu–gilda	Fjöldi mála	Fjöldi barna í umdæmi	Fjöldi í umdæmi alls	Hlutfall barna í umdæmi	Fjöldi mála/ 1.000 börn
Barnaverndarnefnd Reykjavíkur	Reykjavík	52	51[2]	1.902	27.482	133.262	20,6	69,2
Fjölskyldunefnd Seltjarnarness	Seltjarnarneskaupstaður	2	2,0	61	1.093	4.715	23,2	55,8
Barnavernd Kópavogs	Kópavogur	15	14,1	706	8.978	38.332	23,4	78,6
Fjölskylduráð Garðabæjar	Garðabær	5	4,5	227	4.376	17.693	24,7	51,9
Barnaverndarnefnd Hafnarfjarðar	Hafnarfjörður	10	9,7	619	7.266	29.687	24,5	85,2
Barnaverndarnefnd Reykjanesbæjar	Reykjanesbær	7	7,0	422	4.461	19.676	22,7	94,6
Félagsmálaráð Grindavíkur	Grindavík	4	1,8	75	928	3.539	26,2	80,8
Fjölskyldu–og velferðarráð Suðurnesjabæjar og Voga	Suðurnesjabær og Vogar	4	3,0	193	1.190	4.980	23,9	162,2
Fjölskyldunefnd Mosfellsbæjar	Mosfellsbær og Kjósarhreppur	3	3,0	213	3.318	12.839	26,4	64,2
Barnaverndarnefnd Akraneskaupstaðar	Akranes	3	3,0	240	1.935	7.697	25,1	124,0
Félagsmálastjórn Hvalfjarðarsveitar	Hvalfjarðarsveit[3]	1	1,0	10	148	647	22,9	67,6
Barnaverndarnefnd Borgarfjarðar og Dala	Borgarbyggð, Skorradalshreppur og Dalabyggð	5	1,5	92	958	4.444	21,6	96,0
Félagsmála–og barnaverndarnefnd Snæfellinga	Snæfellsbær, Grundarfjarðarbær, Helgafellssveit, Stykkishólmur, Eyja– og Miklaholtshreppur	2	1,5	32	863	3.922	22,0	37,1
Barnaverndarnefnd á norðanverðum Vestfjörðum	Ísafjarðarbær, Bolungarvíkurkaupstaður, og Súðavíkurhreppur	4	2,6	120	1.055	4.953	21,3	113,7
Barnaverndarnefnd Vesturbyggðar og Tálknafjarðar	Vesturbyggð og Tálknafjörður	2	0,6	14	295	1.332	22,1	47,5

[1] Upplýsingar sem koma fram í töflunni eru byggðar á ársskýrslum barnaverndarnefndanna svo og mannfjöldatölum frá Hagstofu Íslands 1.janúar 2021.

[2] Stöðugildi voru 51 auk fjögurra eftirlitsmanna í jafn mörgum stöðugildum.

[3] Fyrri hluta árs 2020 tilheyrðu mál Hvalfjarðarsveitar Barnavernd Akraneskaupstaðar en seinni hluta árs færðust mál Hvalfjarðarsveitar til Barnaverndarnefndar Borgarfjarðar og Dala. Þau mál sem hér er vísað til eru mál sem voru unnin af félagsmálastjórn Hvalfjarðarsveitar þar til þær breytingar tóku gildi.

Barnaverndarnefndir á Íslandi árið 2020 (framhald)

Nafn barnaverndarnefndar	Heiti sveitarfélags	Fjöldi starfs–manna	Fjöldi stöðu–gilda	Fjöldi mála	Fjöldi barna í umdæmi	Fjöldi í umdæmi alls	Hlutfall barna í umdæmi	Fjöldi mála/ 1.000 Börn
Barnaverndarnefnd Húnaþings vestra og Stranda	Húnaþing vestra, Strandabyggð, Árneshreppur, Kaldrananeshreppur og Reykhólahreppur	3	0,75	38	407	2.045	19,9	93,4
Félagsmálaráð Austur– Húnavatnssýslu	Blönduósbær, Húnavatnshreppur, Skagabyggð og Sveitarfélagið Skagaströnd	2	0,5	76	441	1.884	23,4	172,3
Barnaverndarnefnd Skagafjarðar	Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur	3	1,5	42	955	4.294	22,2	44,0
Barnaverndarnefnd ÚtEy	Dalvíkurbyggð og Fjallabyggð	4	1,0	37	763	3.825	19,9	48,5
Barnaverndarnefnd Eyjafjarðar	Akureyri, Eyjafjarðarsveit, Grýtubakkahreppur, Hörgársveit og Svalbarðsstrandarhreppur	7	6,7	396	5.165	21.781	23,7	76,7
Félags– og barnaverndarnefnd Þingeyinga	Norðurþing, Skútustaðahreppur, Þingeyjarsveit, Tjörneshreppur, Svalbarðshreppur og Langanesbyggð	2	1,5	142	948	5.007	18,9	149,8
Fjölskylduráð Múlaþings	Fljótsdalshreppur, Múlaþing og Vopnafjarðarhreppur	4	3,8	112	1.314	5.771	22,8	85,2
Barnaverndarnefnd Fjarðabyggðar	Fjarðabyggð	3	3,0	164	1.194	5.079	23,5	137,4
Félagsmálaráð Hornafjarðar	Sveitarfélagið Hornafjörður	3	0,5	37	439	2.387	18,4	84,3
Félagsmálanefnd Árborgar	Sveitarfélagið Árborg	5	5,0	212	2.645	10.452	25,3	80,2
Velferðarnefnd Árnesþings	Hveragerðisbær, Ölfushreppur, Skeiða– og Gnúpverjahreppur, Hrunamannahreppur, Flóahreppur, Grímsnes– og Grafningshreppur, Bláskógabyggð	3	2,2	113	1.899	8.885	21,4	59,5
Barnaverndarnefnd Rangárvalla– og V– Skaftafellssýslu	Rangárþing eystra, Rangárþing ytra, Ásahreppur, Mýrdalshreppur og Skaftárhreppur	2	1,8	69	1.016	5.317	19,1	67,9
Fjölskyldu– og tómstundaráð Vestmannaeyjabæjar	Vestmannaeyjabær	5	2,1	85	904	4.347	20,8	94,0
Samtals/meðaltal		165	136,65	6.449	82.436	368.792	22,4	78,2